

Archeologienota Bree (Vostert), Pater Coninxlaan percelen 1C78h en 1C77L

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Projectcode: 2019K4

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2019), Bree (Vostert), Pater Coninxlaan, percelen 1C78h en 1C77L, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-65, D/2019/12654/65

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

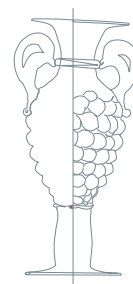
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/65

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Coverfoto: het terrein gefotografeerd op 19/11/2019

Inhoud:

- 1: Administratieve gegevens
- 2: Aanleiding van het vooronderzoek
- 3: Besluit van het bureauonderzoek
- 4: Advies en te nemen maatregelen
- 5: Lijst met afbeeldingen

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1: Administratieve gegevens

Projectcode	2019K64
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Bree
Deelgemeente	Vostert
Site	Pater Conincxlaan
Kadastrale gegevens	Bree, afdeling 1 sectie C, percelen 78h en 77L
Oppervlakte onderzoeksgebied	6982,42 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

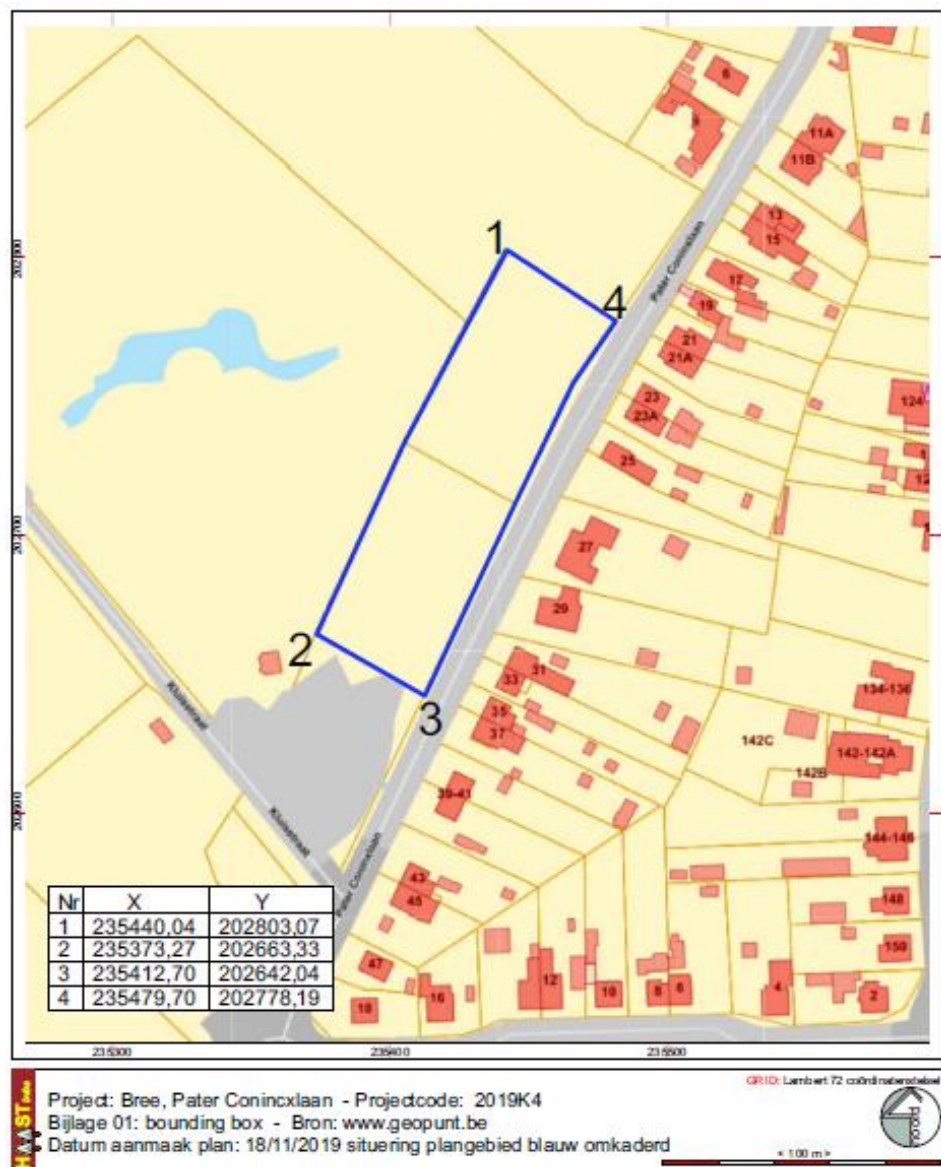

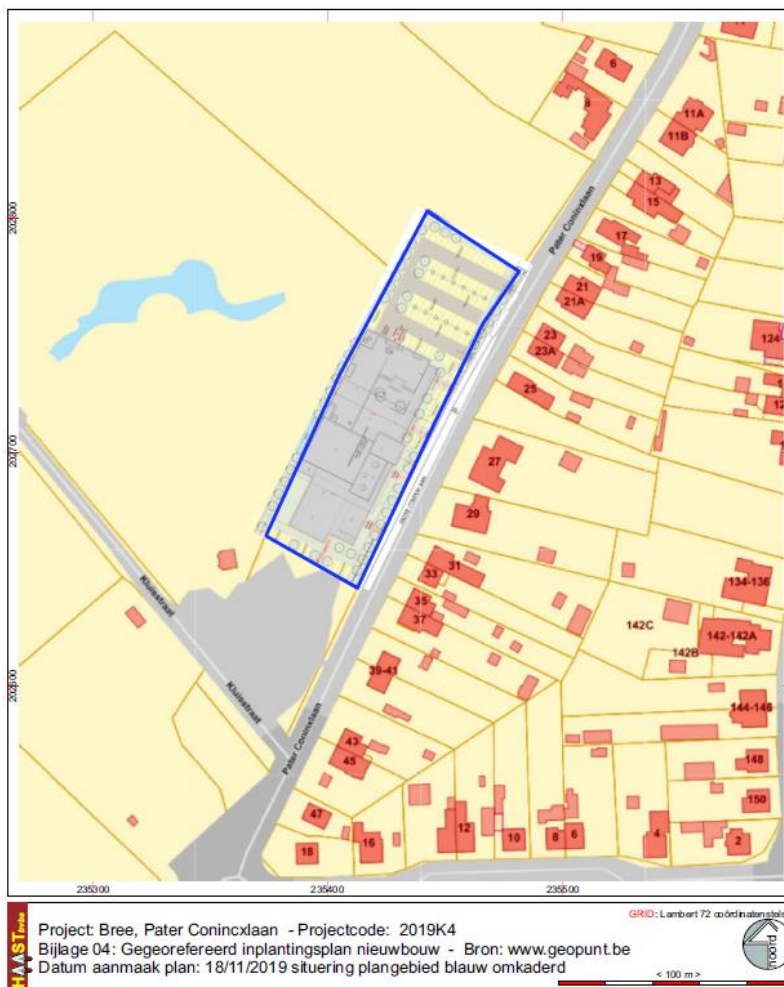
Fig. 1: Bounding Box

2: Aanleiding van het vooronderzoek¹

De opdrachtgever wenst op de betrokken percelen een uitvaartcentrum bouwen, "Huis van Afscheid". De bouwplannen omvatten enerzijds de bouw van het uitvaartcentrum, anderzijds de aanleg van parking en wegenis.

De bouw: de geplande bouw is in oppervlakte 3.075 m² groot. Het gebouw wordt niet onderkelderd. De funderingen zullen bestaan uit betonnen strookfunderingen, die aangezet worden op stabiele ondergrond conform het nog uit te voeren stabiliteitsonderzoek. Voor het bouwrijpmaken van het terrein zal de volledige teelaarde verwijderd worden en vervangen worden door aanvulgrond waarop isolerend materiaal wordt aangebracht, PE-folie tegen optrekkend vocht, met het oog op het verder afwerken van de vloeren. Op de plannen is de ruimte tussen de funderingen derhalve geannoteerd met "volle grond". Aan de westgrens van het projectgebied wordt een wadi voorzien voor de opvang van hemelwater. Die wadi heeft een oppervlakte van 3 x 18 m = 54 m² en zal tot een diepte van 1 m uitgegraven worden (capaciteit = 54.000 liter).

De parkeerplaatsen, rijwegen en groenaanleg beslaan een oppervlakte van ongeveer 3.825 m². De bestrating zowel voor parkings als rijwegen zal bestaan uit waterdoorlatende verhardingen. Een keuze van materialen dient nog gemaakt te worden. De aanleg wordt – uiteraard – voorzien na beëindiging van de bouw waardoor het terrein dient aangevuld met funderingslagen die een dikte zullen hebben van 50 tot 60 cm. Voor de groenaanplantingen zal een deel van de bestaande teelaarde behouden blijven, tijdelijk op het terrein gestockeerd worden en nadien herbruikt.

De bomenrij aan de Pater Conincxlaan, openbaar domein, dient behouden te blijven enkel waar nodig voor noodzakelijke doorgangen te creëren zullen bomen geroid worden.

Fig. 3: georeferend inplantingsplan bouw en omgevingsaanleg

¹ Voor de gedetailleerde plannen funderingen, riolering en doorsneden, cf. het verslag van het bureauonderzoek, fig. 6 – 8.

3: Besluit van het bureauonderzoek

Het projectgebied is tot in het midden van de 19de eeuw deel van de Wijshagerheide waarvan de gronden rondom het Cluysmanshof al vanaf de late middeleeuwen, post-middeleeuwse periode in gebruik waren als akkers en weiden.

Wat betreft prehistorie en protohistorie ligt het terrein topografisch vrij gunstig op de rand van een klein plateau dat deel uit maakt van het Kempisch Plateau met aan de westzijde een vrij steile daling naar de vallei van de Boneputterbeek, die echter op ca. 500 m afstand van het projectgebied loopt. Volgens de definities is het projectgebied niet meer gelegen in een gradiëntzone; de overgang van nat naar droog gebied op relatief korte afstand tot een natuurlijke waterbron. Bodemkundig is het gebied weliswaar gekarteerd met drainageklassen b en c, droog en matig droog, maar bij de aanleg van het kerkhof De Kluis, bleek de bodem toch behoorlijk nat te zijn met een vrij hoge grondwaterstand. Bij het terreinbezoek op 18/11/2019 bleken ook delen van het projectgebied bedekt te zijn met grote waterplassen vooral in het zuidelijke terreindeel dat gekarteerd is als een matig droog gebied (drainageklasse c). De zone waar het kerkhof aangelegd is, is samen met het zuidelijke deel van het projectgebied gekarteerd als t-Scf bodem en toch blijkt daar, op het kerkhof en de aanpalende parkeerplaats, de grond erg nat te zijn.

Omwille van die toch eerder natte bodemkundige situering en de redelijk grote afstand tot een natuurlijke waterbron, sites als de Houborn (cai-163111), of sites op de cai-locaties 208269 (Bree, Industrieterrain Kanaal-Noord) liggen echt aan de rand van een beekje of in een zone van maximaal 100 m verwijderd van de Wiekersbeek, de Horstgaterbeek of de Breeërstadsbeek. De bodem is ook niet bepaald uitnodigend voor het opslaan van een kamp of bouwen van een tijdelijke nederzetting gelet op de grintbijmenging. Bovendien is het niet onbelangrijk om vast te stellen dat net de percelen van het projectgebied tot in de 19de eeuw nog als heide ingetekend zijn terwijl aanpalende percelen ten westen en ten noorden in gebruik zijn als akkers en weiden.

Naar archeologische verwachting menen we derhalve te mogen stellen dat de verwachting naar steentijdsites eerder laag tot zeer laag mag ingeschat worden en de verwachting naar sporen uit de Metaaltijden, Romeinse periode en Middeleeuwen eveneens matig moeten ingeschat worden, maar niet uitgesloten kunnen worden. Sporen uit de Nieuwe tijd en later worden helemaal niet verwacht aangezien er op de historische kaarten en dat tot heden geen enkele aanwijzing is voor bebouwing op het terrein. De enige antropogene ingrepen uit die periode bestaan uit het aanplanten van bossen in het midden van de 19de eeuw en na WOII het ontbossen van het terrein en ingebruikname als akker.

Het landschap evolueerde in de late middeleeuwen van een uitgestrekt heidegebied naar een gebied met heide en akkers. Het heuvelachtige terrein met de relatief diep ingesneden valleien van de beken die op of aan de rand van het Kempisch Plateau ontspringen vormen soms zeer waterrijke, drassige zones zoals het bronnengebied van de Boneputterbeek op ca. 500 m ten noordwesten van het projectgebied. Verspreid verschijnen in het landschap vanaf de late middeleeuwen boerderijen waarvan het Cluysmanshof met een bewaarde kern uit de 17de eeuw, nog een laatste getuige is. De heide blijft echter tot in de 19de eeuw, conform de ferrariskaart het landschap ten zuiden van het projectgebied domineren. In die 19de eeuw worden grote delen van de heide bebost waardoor het landschap veranderde. De grootste verandering gebeurt in het midden van de 20ste eeuw wanneer het projectgebied aan derand komt te liggen van de wijk De Vostert.

De evolutie van het gebruik van het terrein is vrij eenvoudig. Tot in het midden van de 19de eeuw maakt het projectgebied deel uit van de Wijshagerheide. Rond 1850 wordt, zoals aangeduid op de Vandermaelenkaart, het grootste deel van het terrein aangeplant met naaldbomen. Na WOII, rond 1949-1950 worden grote delen

van het bos gerooid voor de uitbouw van de wijk Vostert. Ook het projectgebied wordt in die periode ontbost en in gebruik genomen als akker, deel uitmakend van het landbouwareaal van het Cluysemanshof.

Mocht er nog bodemarchief aanwezig zijn dan zullen de bouwwerken, bouwen van het “Huis van Afscheid” en aanleg van de omgeving met parkeergelegenheden en wegenis, definitief vernietigend zijn voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

Verstoorde zones:

Er zijn behoudens het aanplanten van bomen in de 19de eeuw, het rooien van het bos rond 1950 en het ploegen en bewerken van de grond als akker geen aanwijzingen voor ernstige bodemopbouwverstorende ingrepen binnen het projectgebied.

Fig. 4: Verstoorde zones binnen het projectgebied.

4: Advies en te nemen maatregelen

Ondanks voorgaande waaruit blijkt dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig tot laag moet ingeschat worden, zal via het programma van maatregelen toch aanbevolen worden om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om zo het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen. Mogelijk worden er sporen aangetroffen van bewoning of van off site fenomenen uit de protohistorie of vroeg-historische perioden. Ondanks de behoorlijk grote afstand tot water ligt het terrein op de rand van een relatief droge zandrug, mogelijk echter geografisch niet zo gunstig als vestigingsplaats voor (semi-)nomadische familiegroepen, of gunstig om de grond te gebruiken als landbouwgrond. Via het bureauonderzoek kan echter het aantreffen van archeologische sporen niet helemaal uitgesloten worden. Bovendien, toevalsvondsten zijn nooit uit te sluiten.

RANDVOORWAARDEN: Het terrein is momenteel nog in gebruik als akker. Toestemming van de gebruiker dient bekomen te worden om het terrein te betreden. Bovendien wensen de eigenaars eventuele bezwaarschriften af te wachten als gevolg van het verplichte openbaar onderzoek gekoppeld aan de aanvraag omgevingsvergunning alvorens verder te investeren in het project.

Belangrijk: niet uitvoeren van het programma van maatregelen toegevoegd aan de archeologienota wordt door de dienst handhaving beschouwd als een bouwovertrading.

Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Verkennend archeologisch proefsleuvenonderzoek.

Doel van het vooronderzoek

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op een deel van of het gehele terrein, afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek, door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Onderzoeksmethode

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient uit te worden uitgevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek met ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven zuidwest – noordoost georiënteerd parallel aan de pater Conincxlaan. Gelet op de vorm van het projectgebied biedt deze oriëntatie het beste overzicht over de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen. 2 m brede proefsleuven geven bovendien het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van maximaal 15 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - o Wat is de omvang?
 - o Komen er oversnijdingen voor?
- Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan andere/nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgetraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door middel van landschappelijke boringen. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgetraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voormalige stap in het vooronderzoek beschikbaar zijn. Hierdoor zijn de hier voorgestelde stappen voorwaardelijk en niet

bindend.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

Fig. 5: voorstel van inplanting van de proefsleuven

Personeel

Het archeologisch proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd door één archeoloog en één archeoloog-assistent.

5: Lijst met afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 2019 © cadgis viewer

Fig. 3: gegeoreferereerd inplantingsplan bouw en omgevingsaanleg

Fig. 4: Verstoorde zones binnen het projectgebied.

Fig. 5: voorstel van inplanting van de proefsleuven